

NOVI GLAS

Glasilo Hrvatskoga
akadenskoga kluba

God. 3 (1971)

Broj 2/3

ИОЛІСІТІВ?

NOVI GLAS br. 2/3 1971
rujan 1971

"NOVI GLAS" izdaje HRVATSKI AKADEMSKI KLUB
1040 Wien, Schwindgasse 14.

Godišnja pretplata za pet broja: S 50.--, inozemstvo dol. 3.50

Urednici: Franjo Palković, Ivan Mikula, Tome Krojer, Željko Beršek
Odgovorni Urednik: Franjo Perušić

Herausgeber, Eigentümer und Verleger:

KROATISCHER AKADEMIKERKLUB

1040 Wien, Schwindgasse 14.

Jahresabonnement für fünf Nummern: S 50.--, Ausland: Dol. 3.50

Redaktion: Franz Palkovits, Johann Mikula, Thomas Krojer,
Željko Beršek.

Verantwortlicher Redakteur: Franz Perusich.

Wien, September 1971

SADRŽAJ:Politika i ekonomija:

Ivan Mikula	Most preko Niuzaljskog jezera	3
Sagnet	A kako dalje?	5

Manjine:

Marija Korlath	Vazmeni Seminar FUEV-a u Nimškoj	6
----------------	----------------------------------	---

Filozofija:

Željko Beršek	Karl Jaspers u suvremenom prozoru svijeta kroz filozovsko gledalo bitka	8
---------------	---	---

Literatura:

	Nova knjiga	19
Prof. Ante Parčina		20
August Darmati	Psihologija pjesmičkog stvaranja Jeronima Kornera	26
NOVI GLAS predstavlja:	Mato Knežić, Alojz Jembrih	33
P. dr. Augustin Blazović	Vratarica Nebeska	50

Recenzija:

F. Stefan	Josef Breu, Die Kroatensiedlungen in Burgenland und den anschließenden Gebieten	58
-----------	---	----

MOST PREKO NIUZALJSKOG JEZERA

=====

Drugog marta odlučio je gradišćanski sabor jednoglasno sela Mörbisch i Illmitz kroz jedan 3 i pol km dugi most povezati. Bio je to težak udarac protiv zaštitelja prirode, koji su poslije nesuzdržljivoga naseljenja obale i iskvarenja sela na obali mislili, da ne može ništa lošega slijediti. Zato nadignulo se veliko ogorčenje. Novine pisale su o "Strašnoj poruci" (Kurier), o "Groznom izkvarenju pokrajine" (Express), o "Neodgovornom pohvatu" (Kronenzeitung), o "Pretvorbi vode u kloaku" (Wochenpresse).

Komite za zaštitu Niuzaljskog jezera pisalo je letkama, da će se dragocijeno mjesto odmora žrtvovati nejasnim interesama. Koncem marta održao se je u Niuzaljskoj kino-dvorani burni sastanak protesta, kojeg je posjetilo oko 400 osoba. Bečanski istraživač prof. Otto König protestirao je u TV najoštrije protiv planiranom izgradjivanju mosta, s kojim bi se uništio iz razloga prestiža pejisaž.

Internationalni "World Wildlife Fund" pokazao je na grozne opasnosti, koje bi ogrozile prirodno bogatstvo oko pokrajine kroz različna onečišćenja. Studenti demonstrirali su protiv planiranom izgradjivanju mosta i rektor bečkog sveučilišta prof. Richard Biebl i mnogobrojni drugi austrijski stručnjaci zamolili su u jednoj rezoluciji Gradišćansku vladu, da premisli još jednome ovaj projekt.

Ali grad. vlada najprije nije bila voljna poslušati na ove stručnjake, pokidob da se je mogla osvjedočiti o uspjehu ovakog ogromnog mosta u Švedskoj. Most može biti nova možda veća privlačljivost nego stare atrakcije, bijele čaplje, zden-ci na djermi i ruštansko vino. Socijalističkog zemaljskog poglavara T. Keryja podupirao je njegov namjesnik R. Polster pri planiranju mosta. Ekonomski savjetnik Polster je ujedno-me referent za poljoprivredu i zaštitu prirode, šta su u drugim zemljama različiti stručnjaci. Tako je razumljivo, da u Gradišću zaštita prirode nije tako važna, da je jezero sve više prljavo, da pejisaž propadje i da sela sve više izgublja-ju svoju romantiku, što Polster odobrava ovako "Gradišće ne može biti jedan rezervat 18. stoljeća". Poglavara Kery uspo-redjuje krivo zaštitu okoline s neprijateljstvom prema civili-zaciji. "Kulturno istvaranje", govori on i misli stime most preko jezera, "je uvijek dizanje nature, ali u interesu na-roda potrebno".

Stvarno ide Keriju za oko 1400 seljačkih izbornika okolice "Seewinkla", koji vjeruju, šta njima partijske novine i poli-tičari godine dugo već silom ulijevaju, da bi most pokratio put iz okolice Pamhagena, Illmitza i Apetlona u Željezno za ca. 35 min. i da bi se mogli stanovnici dnevno komotno u glavni grad na rad voziti. Osim toga ne bi trebali više še-černu repu preko Niuzalja nego direktno preko jezera u Cin-drofsku tvornicu voziti i konačno i ovo je jedan od najvaž-nijih argumenata, da bi došlo ogromno viši broj turista preko mosta u ovu pokrajinu.

Ovim dočekaju si stanovnici ove pokrajine više devisa, a ze-maljska vlada pridobiva si stanovnike Željezna za svoj plan s tim izgledom, da bi se tako 1800 seljaka, koji se bave vino-gradarstvom i sadenjem repe, gradu Željeznu više približilo.

Najvažniji argumenat zemaljskog poglavara je ovaj: "Dok ja vršim moju službu, leži meni sudbina svakog pojedinog čovjeka više na srcu nego ona od ptica".

On dijeli svoje suprotivnike u trije grupe:

- a) stvarni stručnjaci, s kojima, kaže on, zato što su iskreno zabrinuti za pejisaž, hoće zaista diskutirati.
- b) pseudo-stručnjaci i prigovorači iz navade, koji još ovu pokrajinu nisu posjetili. Naprimjer jedan učenjak Bečkog sveučilišta, koji baš prigovara, ali poslije pita, kuda će voditi trasa mosta.
- c) stanovnici općine Neusiedel i Weiden. Oni nalaze se na sjevernoj obali jezera, kuda momentano sav promet za Željezno i Beč prolazuje. Oni se vjerojatno boju za njihov posao i dobitak.

Niuzaljski načelnik dipl.ing.Hans Halbritter kaže "Promet stranaca se izgubiva pejisažom. Svi, koji plan mosta zastupaju, su neprijatelji jezera, a koji ga prigovaraju prijatelji. Kada bude pak most ovde, jezero je bez žitka!" On pak pokazivao je i nato, da je most za Gradišće zamjena za nedobiti južni auto put.

Ali ne samo političari nego i stručnjaci govore protiv planu izgradjivanja mosta. Tako naprimjer prof.dr.G.Wendelberger od austrijskog instituta za zaštitu prirode i gojenje pejisaža: "Jezero, koje gotovo nema odvonog jarka, ne može zavladati u ustajanom vodom, koja se od svih strana sakuplja, jer nema svagdje raščišćevanja vode. Sadržina živa (=Quecksilber) u jezeru je uskoro tako visoka, kao u skandinavskih jezera, gdje zabranila je vlada već ukus rasličitih vrsti riba. Most bi bio dodatni izvor uprljavosti vode". Dozent Karl Burian od biljno-fiziološkog instituta na Bečkom sveučilištu kaže: "U plitvom, skoro neodcurljivom Niuzaljskom jezeru je moć čišćenja same vode jako slaba. Naraštaj industrije na obali dignuo je prljavost jezera na granicu opasnosti. Zgradjenje mosta bi u prvom pogledu uzbunilo ptice, u drugom bi još već vodu uprljavilo, a u trećem bi izničilo jedan životinski i biljni svijet bez odštete. Mi bi stime opet jednome žrtvovali nakon sumljive i jako uputljive gospodarstvene prednosti jedan najznatniji pejisaž Srednje Evrope". A dr.Friedrich Kasy, Kustos Bečkog privodnog muzeja, izgovorio je ono, šta mnogi misle: "Most je samo stvar prestiža gradišćanskih političara. Stanovništvo je djelomišno još naivno i misli u čerašnjem prošlom i postaranom duhu".

Kery odgovorio je na ovo sve predbačivanje sledeće: "Most leži tako daleko od legla ptica, da uopće pačenje nije moguće; kupališta sela Mörbisch i Illmitz su ali bliže mjestima, gdje se nalaze gnjazda ptica, nego će biti most. Most će samo spojiti obadve obale skupa. Uz ovaj 3 i po kilometara dugi most uopće ne sjede ptica na jajima. Osim toga će prevoz ulja i opasnih kemikalija bit zabranjen, a uprljavost jezera spriječen. Bitno je ali: nasipna cesta kroz rogoz pe-lja mimo gnjazda ptica i je već dugo vrijeme izgradjena - ali onda se nije jedan prof.König uzruljavao. I onda ne, kada se je otvorio vodovod Mörbisch-Seewinkel. Onda se je kopao jedan jarak kroz jezero, baš točno onde, gdje će se sada oni tobožno smrtno nosni piloti za novi most u zemlju udariti.

Ako onaj široki jarak za vodovod nije ikakovome biću naškodilo, tako neće ni ovi piloti, koji nam poteškoće zadavaju." Ali Kery je znao svoje suprotivnike nadmašiti. On prije ne dozvoli gradnju mosta, dok nisu peljajući stručnjaci i učenjaci sve prednosti i gubitke točno izvidjeli i dotično stručno mišljenje predali. Ovome stručnom mišljenju neka se onda svi podlože. I oni, koji su već jednoglasno odlučili, prije nego su slušali stručnjake, ali i oni, koji burno protestiraju bez toga, da bi bili jednome u ovoj zajezerskoj pokrajini.

Ivan Mikula.

+++++

A kako dalje ?

Mi svi znamo da je ORF odbio moljbu naših društva za emitiranje na hrvatskom jeziku. Ali skoro smo ovo i pozabili. Ar da ne bih čitali o pitanju ORF-a na neki letki, već bi diskusija o ovom problemu bila prestala. Da ali ne dode tako daleko, trebala bi biti najveća briga naših društva i drugih na ovom problemu angažiranih ljudi. Izvan toga djelovanje radnog odbora za zapeljivanje hrvatskih ur u ORF-u igra važnu ulogu. Ar ravno o ovom radnom odboru čuje se sve manje u zadnje vrijeme, ili bolje rečeno uopće ništa.

Da li se je već ov odbor rastao? Ili već nema ideja? Ili je rezignirao?

Možda se mora odgovoriti na jedno ovih pitanj da - ali onda se mora i dalje pitati, što je peljalo k ovoj situaciji. Nikako ne Bacherov "njet". Ali možda naša nesposobnost?

Svakako bio bi korak natrag u borbi za emisije, ako ov odbor prestane djelovati. U ovoj vezi mora se gledati funkcija HKD-a, HStD-a, HKD-a u Beču i HAK-a u informiranju i u zastupanju naših potribovanj u javnosti tako da se sve veći broj ljudi zadobi za suradnju na ovom problemu. Samo diskusija na širokoj bazi garantira uspjeh radnog odbora za pitanje ORF-a. A možda i opstanak.

Sagnet.

VAZMENI SEMINAR FUEV-a U NIMŠKOJ

Svake godine organizira omladinska komisija FUEV-a (Federalistička unija evropskih manjin) jedan Vazmeni seminar. Ljetos održan je XV. Vazmeni seminar od 4.-8. aprila u Bad Kissingu (SR Nimška), gdje je sudjelovalo 36 mladih ljudi iz pet držav. Smisao ovih Vazmenih seminarov je jačanje međusobnih kontaktova i informiranje mladih o različiti problemi pojedinih manjin u Evropi. U razgovori moglo se je primjetiti da, premda postoji zanimanje i pripravnost za razumivanje problemov, mnogim informacija nedostaje.

Tematike referatov bavile su se u glavnom s problemi očuvanja manjin u Evropi, s ulogom mlade generacije u manjinskom životu i s prevom samoodredjenja.

Pitanje očuvanja manjin u Evropi promatrao je generalni sekretar FUEV-a Povl S k a d e g a r d u svojem predavanju. Malo jednostrano crtao je prava danske manjine u Nimškoj i nimške manjine u Danskoj. Svim nam je poznato da su ovim narodnim manjinam sva garantirana prava ispunjena. Skadegard stavi pitanje da li je na korist za manjinski opstanak ako se države veoma brinu za njihove manjine. I ovde spomene stav Katalancov u Španjolskoj i Južnih Tirolcov u Talijanskoj. Južni Tirolci se uvijek nalazu u borbi za njihovu egzistenciju. A ipak se more kazati da se njihov broj stalno povišuje premda mnogi mladi Tirolci ostavljaju domovinu a mnogi Talijani naseljavaju taj kraj. Katalanci uopće nisu priznati od Španjolske vlade iako ih ima oko 7 milijuna. Isto kao broj Južnih Tirolcov i njihov broj stalno raste. Moglo bi se misliti da je diskriminacija jedne manjine potrebna za nje dalje postojanje. Na ovo pitanje se je pokušilo u diskusiji najti odgovor. Prisutni su vrlo različitih misli bili. Neki su kazali da nema smisla jednu narodnu manjinu na nenaravan način održati ili možda željiti da bi bilo svim tako loše kao Katalancem. Jer nijedna manjina želji da samovoljno propade. Svakako je ali politički interes važan faktor za opstanak svake narodne manjine u sadašnjem vrimenu.

Sadašni predsjednik omladiske komisije abs. jur. Filip W a r a s c h razvio je u svojem referatu pitanje

omladine u narodnoj manjini. Jasno je da nijedna narodna manjina nima budućnosti ako ne angažira mladu generaciju. Referent se je bavio sa problemom generacijov i kazao da je opstanak jednoj manjini samo onda zasiguran ako je ona unutra složna i se trsi kloniti konflikt između mladimi i starimi. Mlada generacija traži pravu demokraciju, ona odurava diktat. Sve ovo se mora i u pojedinih narodni manjina ostvariti, da bi se zadobila i mladina.

Docent Boris M a r k o v od sveučilišta u Skoplju govorio je o nacionaliteti u Macedoniji. Dao je kratak pregled o historijskom razvitku Macedonije. Kao narodne manjine naveo je Albance i turske pripadnike a kratko spomenuo i na Arumune i Cigane ki su brojno veoma slabi. Kazao je da se govori u Macedoniji pet jezikov i nacrtao glavne karakteristike ovih jezikov. U diskusiji ka je slijedila moglo se je primjetiti da prisutni nisu nikako upućeni u jugoslavske probleme. Tako su se na predavača stavila samo sporedna pitanja.

Prilikom ovoga seminara održani su i predsjedalni izbori. Za novoga predsjednika odibran je već spomenuti abs. jur. Filip Warasch (Koruški Slovenac), za prvoga potpredsjednika Yoenn Drezen (Bretonac) i za drugoga potpredsjednika Olav Meinhardt (Danac i Nimškoj). Još tokom seminara je novo predsjedništvo puno inicijative i novoga duha pokazalo. Po prvoj sjednici se je kazalo da su ovi semianari veoma važni jer ovde se stvoru vrijedni kontakti između pripadniki pojedinih manjin.

Dođući Vazmeni seminar će se održati u Koruškoj. Nadamo se da će biti isto intresantan i uspješan.

Marija Korlath

Željko BERŠEK, Zagreb

KARL JASPERS U SUVREMENOM PROZORU SVIJETA KROZ FILOZOFSKO

OGLEDALO BITKA . . . .

(Pristup)

Ako bilo koji eminentan mislioc želi raspravljati o suvremenim duhovnim nazorima, on se nužno mora potkrijepiti sa nepresušnih izvora iskonskosti... da bi čovječanstvu pružio spontanim svojom vlastitom intelektualnom imaginacijom određenu čarobnost "otmjene istine" i da bi na taj način bio barem prelistavan!...

Nalazimo se u neposrednom dodiru sa filozofskim medijem KARLA JASPERSA, dopunom i teoretskim rasadnikom nakon Descartesa, Epikteta, Schopenhauera i ostalih klasičnih otaca ljudske mudrosti, analizirajući njegove decentne postavke i obrazloženja na teme kao što su : o komunikaciji, o obuhvatnosti, o mistici, o metafizici, o takozvanim graničnim situacijama, o nepouzdanosti svega bitka u svijetu, o dvojbi, o transcendenciji, o sustajanju i o transformaciji, o svrsishodnosti našeg filozofskog uvjerenja i t.d. iz njegova djela: EINFÜHRUNG IN DIE PHILOSOPHIE, München 1955, kao i iz njegovih izvanrednih izdanja kao što su :

(Literatura:)

- Filozofska monografija: Schelling, Größe und Verhängnis, 1955,
- Zbirka: Die großen Philosophen Band I, - Veliki filozofi I.,
- Die Atombombe und die Zukunft der Menschheit - Atomska bomba i budućnost čovječanstva, 1958.,
- Philosophie und Welt, - Filozofija i svijet, 1958.,

ili samo nešto ranija djela kao:

- Allgemeine Psychopathologie - Opća p., 1913,
- Psychologie der Weltanschauungen - P. nazora na svijet, 1919.,
- Strindberg und van Gogh, - S. i v. G., 1922.,
- Die geistige Situation der Zeit, Duhovna s. vremena, 1931.,
- Max Weber - Politiker, Forscher, Philosoph, 1932.,

ali najznačajnije kao što je skupni rad zavrijedjuje posebnu pažnju, a to su djela i radovi pod naslovom:

- Philosophie: I. Philosophische Weltorientierung (filozofska orijentacija u svijetu), II- Existenzerhellung (rasvijetljenje egzistencije) i III- Metaphysik (metafizika), dok rad o Niče:

Nietzsche, E. in das Verst. seines Phil., 1936.-te: Um i egzistencija- Vernunft u. Existenz, 1935., nadopuna su nakladnim radovima kao:

- Die Schuldfrage- Pitanje krivnje, 1946., zatim:
- Existenzphilosophie, 1938- Misaonost opstojanosti (egzistencije)
- Philosophische Logik I, - Von der Wahrheit, 1947 (F. logika i o istini)

te- Der philosophische Glaube, 1948- Filozofska vjera, pa napokon ne računajući niz daljnjih obrađenih tema, spomenimo i:

- Vom Ursprung und Ziel der Geschichte, - O iskonu i cilju povijesti, tiskanom 1948, i: - Rechenschaft u. Ausblick- Izvješće i izgledi, od 1951. godine.

To je dakle dio bibliografske gradje kao postament za ova razmatranja o spomenutom autoru velike vrijednosti i snažnog autoriteta. I za koga osjećamo duhovnu potrebu da mu se približimo.

A pro-pos: Ovdje će biti riječi o nekim sagledavanjima za njegove izrazitosti kao što su vječna pitanja na relacijama ČOVJEK- ISKON-BOG- INSPIRACIJA...

(Izborna i analitička interpretacija)

Uz ovo se nadovezuje neumitna tema SUMNJE, pa unutar relacije misao- besmisao, RAZOČARANJE, BEZIDEJNOST, NEOGRANIČENOST I BESPROSTORNOST - sve su to mahom duhovne "implikacije", koje možemo uzeti u obzir kod prezentiranja ovog filozofskog fundusa Karla Jaspersa. No, bitan je njegov pristup bitku i iskonskom. Evo što on kaže:

"Početak je nešto drugo nego izvor. Početak je historijski, i za generacije što slijede donosi rastuće mnoštvo pretpostavki zahvaljujući već izvršenom misaonom radu. Izvor je, međutim, svagda vrelo odakle dolazi poticaj za filozofiranje. Tek njegovom pomoću u svako pojedino doba suvremena filozofija biva bitnom, i shvaća se ranija filozofija."

Ili: "Povijest filozofije kao metodičko mišljenje ima svoj početak prije dva i po tisućljeća, kao mitsko mišljenje, međutim, mnogo prije."

Ono što je i z v o r n o sadrži: divljenje-dvojbu i potresenost čovjekovu. Jer: "Iz divljenja slijedi pitanje i

iz dvojbe u ono spoznato proizlazi kritičko ispitivanje i jasna izvjesnost, a iz potresenosti čovjeka i svijesti o njegovoj izgubljenosti nastaje pitanje o samome sebi..."

Za ove svoje izvorne postavke on nalazi autentična opravdanja preko Platona ("Izvor filozofije jest divljenje!"-"...naše nam je oko omogućilo:"da sudjelujemo na izgledu zvijezda, sunca i nebeskoga svoda" i taj nam je izgled "dao podstreka za istraživanje svemira. Odatle nam je izrasla filozofija, najveće dobro što su je bogovi darovali rodu smrtnika".)Zatim nastavlja s riječima Aristotela:

"Jer čudjenje je ono što je čovjeka tjeralo filozofiranju: ponajprije oni su se čudili onome čudnovatom na što su nailazili, zatim su malo pomalo pošli dalje i pitali o mijenama mjeseca, sunca, zvijezda i o nastanku svemira." I nastavlja svoj tekst:"...To da se čudimo tjera spoznaji. U čudjenju bivam svijestan svojega neznanja. Tražim znanje, ali radi samoga znanja, ne radi"bilo kakove proste potrebe"... "I dalje, kaže Jaspers:"... Filozofiranje je kao neko budjenje iz vezanosti za životnu nuždu. Budjenje se vrši u pogledu na stvari, nebo i svijet koji je slobodan od svrhe, u pitanjima: što je to sve i odakle sve to,- pitanjima čiji odgovor ne treba da služi nikakvoj koristi, nego po sebi pruža zadovoljenje."

D v o j b a:S ovim započinje po Descartesovoj maximi:"Mislim, dakle jesam"... Jer: ako sam zadovoljenje mogega divljenja i čudjenja našao u spoznaji bića, uskoro se javlja d v o j b a.--- Postavlja se pitanje: ta gdje izvjesnost koja izmiče svakoj dvojbi i često može odoliti svakoj kritici."--- "Dvojba kao metodička dvojba biva izvorom kritičkog ispitivanja svake spoznaje"... "Odlučno je, međjutim, kako se i gdje sa dvojbom dopire do samoga tla izvjesnosti."

Uvidjanje vlastite slabosti i nemoći:

"Predan spoznaji predmeta u svijetu, u vršenju dvojbe kao puta prema izvjesnosti ja sam pri stvarima, ne mislim na sebe, na svoje svrhe, svoju sreću, svoj spas. Naprotiv samozadovoljno sam zadovoljan u vršenju onih spoznaja. To biva drugačije kada bivam svijestan samoga sebe u svojoj situaciji."

Ovu misao ilustrira filozofskim klasikom, stoikom Epiktetom, koji je rekao:"Izvor filozofije jest uvidjanje vlastite slabosti i nemoći..." A Jaspers se pita:"Kako da pomognem sebi

u nemoći? -Njegov odgovor glasi:"Tako da sve što ne stoji u mojoj moći kao za mene ravnodušno promatram u njegovoj nužnosti; naprotiv da što je do mene, naime način i sadržaj mojih predstava, mišljenjem dovedem do jasnoće i slobode."

Po Jaspersu misaonost o postojanju (filozofija egzistencije), a posebno sama filozofija nužno mora biti prakse, što možda i neposredno proizlazi iz putanja njegova života. Jer on nije bio od početka filozof, koji bi tu znanost slušao kao student, nego je bio psihijatar nakon pravnih nauka, koje je slušao u Heidelbergu-Münchenu, a medicinu u Berlinu- Göttingenu- Heidelbergu, nakon čega habilitira psihologiju i napokon prelazi na filozofsku katedru, da bi bio zbog Nietzschea osumnjičen od hitlerovaca, isključen sa sveučilišta, ali nakon rata vraća se katedri gdje u Bazelu predaje i stvara.

Iz njegovog misaonog opusa saznajemo: da se bavio svojom "Filozofskom autobiografijom" i da mu je "Psihologija nazora na svijet postala nesvijestan put k filozofiji." Ali filozofija je po njemu "profetska", dok "psihologija promatrajući razumije i skicira mogućnost nazora na svijet..."

"Filozofija egzistencije je mišljenje, koje se koristi svim stvarnim znanjem i prekoračuje ga, a pomoću kojega bi čovjek htio postati on sam. To mišljenje ne poznaje predmete, nego rasvijetljuje i budi u pojedincu bitak onoga, koji tako misli. Dospjevši u nepouzdanost prekoračivanjem sve spoznaje svijeta što fiksira bitak kao što je to filozofska orijentacija u svijetu ono a p e l i r a na njegovu slobodu - kao rasvijetljenje egzistencije, i stvara prostor njegova bezuvjetnog djelovanja u prizivanju transcendencije kao m e t a f i z i k e ". FILOZOFIJA sadrži sistematski- trostruki oblik odn. načine transcendiranja u potrazi za bitkom (filozof. orijentacija, u svijetu- rasvijetljenje egzistencije- metafiziku). BITAK se javlja trostruko. (objektivni bitak predmeta- subjektiva bitak svijesti i bitak po sebi- sve kao e m p i r i j s k i opstanak. JA.)

Po Satreu metafizika, kao filozofska vjera kojom se bavi Jaspers, pa time nužno tretira i teizam, s nesigurnošću ga svrstava u "kršćanske egzistencijaliste."

Upoznajmo se ukratko s njegovim pogledima, jer su oni veoma zanimljivi i značajni, zbog vlastitih rasudjivanja...

GRANIČNE SITUACIJE su temeljne situacije našeg opstanka, jer-
moram umrijeti- trpjeti- boriti se-bitu podvrgnut slučaju-
zaplećem se u krivnju.

NEPOUZDANOST SVEGA BITKA U SVIJETU: Ljudski položaj kao: Nesum-
ljivost u nama uzima svijet kao bitak. (U sreći kličemo- u
boli poznajemo samo sadašnost- nakon prebrođenoga prepuštamo
se životu sreće). ČOVJEK je kroz ta iskustva došao k pameti -
veli Jaspers. Ugroženost ga sili na osiguranje, a ovladanje
prirodom i ljudska zajednica trebaju garantirati opstanak.
"Opstoji povijesni temelj predaje u vlastitu jeziku, vjeri,
djelu mislilaca, pjesnika, umjetnika."

Evo jednog karakterističnog pasusa, koje legitimira
njegov misaoni postupak na svijet:

"No ni sva ta predaja ne pruža sklonjenost, ne pruža apsolutnu
pouzdanost. Jer u svemu kako nam ona pridolazi nailazimo samo
na djelo čovjka, nigdje nema Boga u svijetu."(Sic!)

Zanimljivo je, da Jaspers ovo tvrdi, ali mi nikako nije
jasno zašto onda BOGA PIŠE VELIKIM SLOVOM, kad ga n e g i r a??.
No odmah nastavlja dalje:

"Predaja uvijek ostaje ujedno i pitanje. Pogledom na nju
čpvjek svagda mora naći vlastiti iskon, ono što mu je izvjes-
nost, bitak, pouzdanost. Ali u nepouzdanosti svega svjetovnog
bitka podignuta je kazaljka. Ona zabranjuje da se u svijetu
nadje zadovoljenje; ona ukazuje na nešto drugo."(K.J.:Izvori
filozofije, Einf.in die Philosophie, pag.21.)

Nadovezujući misao na granične situacije, on kaže:"No to što
stoik hoće, prava je filozofija. Izvor u graničnim situacijama
donosi temeljni podstrek da se u sustajanju dospije na put k
bitku". A sada:"Odlučno je za čovjeka kako on iskušava susta-
janje ... to utemeljuje što čovjek biva. U graničnim se situa-
cijama ili pokazuje Ništa..."...Čovjek traži otkupljenje."

A to pružaju velike i univerzalne religije, a njihovo je
obilježje neka objektivna garancija za istinu i zbiljnost
otkupljenja". "Njihov put vodi aktu obraćenja pojedinaca. To
filozofija ne može dati. Pa ipak je sve filozofiranje jedno
nadmašivanje svijeta, neki analogon otkupljenja. Da sažmemo:
izvor filozofiranja leži u divljenju, u dvojbi, u svijesti o
izgubljenosti. U svakome slučaju ono započinje jednom potre-
senošću što spopađa čovjeka i uvijek ono iz zbunjenosti traži

izlaz u nekom cilju. PLATON i ARISTOTEL tražili su iz divljanja bit bitka. DESCARTES je u beskrajnosti neizvjesnoga tražio ono nužno izvjesno. STOICI su u patnji opstanka tražili mir duše. Svaka od zbunjenosti ima svoju istinu... Svagda u povijesnom ruhu svojih predstava i svoga jezika". I nastavlja: "Poriv teži prema pouzdanom tlu, prema dubini bitka, prema ovjekovječenju". Tada veli: "No možda ni jedan od tih izvora za nas nije najizvorniji, nije bezuvjeta. Objavljenost bitka za divljenje pušta nas da predahnemo, ali nas zavodi da nam izmakne čovjeka te da zapadnemo u neku čistu, čarobnu metafiziku. Nužna izvjesnost ima svoje područje samo u svjetskoj orijentaciji pomoću znanstvenoga znanja."

A sada se autor predstavlja u punom svijetlu svojih pogleda: kroz završnu misao o DUŠI: "Nepomućeno držanje duše u stoizmu važi nam samo kao prijelaz u nuždi, kao spas od potpune propasti, ali ono samo ostaje bez sadržaja i života." (Sic!)

Zanimljivo je ovdje govoriti o besadržajnom i bezživotnom na temu duše, koja ispunjava već milenijima humanističke znanosti i sva područja umjetnosti!... Da li je onda DUŠA MOŽDA SAMO NEKI ACETILENSKI I ZAMIŠLJENI BALON? KOJI JE SAM PO SEBI U STANJU DA PREKO LJUDI OSTVARI OMATERIJALIZIRANA NEPROLAZNA DJELA KOME SE ČOVJEČANSTVO DIVI KROZ SVE SVOJE EONE? JER JE POZNATO? DA SU I SPILJSKE SLIKARIJE BILE -PRODUHOVLJENE PO PRAUMJETNICIMA!...?!

A što nas pokreće u suvremenom filozofiranju?—Jaspers kaže: "Tri djelatna motiva— divljenja i spoznavanja, dvojba i izvjesnosti, izgubljenosti i samobivanja— ne iscrpljuju to što nas pokreće u suvremenom filozofiranju." A na sve ovo nadovezuje se, odnosno, oni se stavljaju pod jedan uvjet, komunikacije među ljudima, s obzirom na "najradikalnije cenzure povijesti, doba nečuvenog raspada i šansi..."

DANAŠNJA SUDBINA SADAŠNJOSTI?

"Upovijesti je do danas opstojala neka samorazumljiva povezanost čovjeka s čovjekom u pouzdanim zajednicama, u ustanovama i u općem duhu. Još je i osamljenik u svojoj osami u neku ruku zastićen, DANAS se raspad ponajviše osjeća u tome što se sve više nikakva vjernost i zajednica nije nesumnjiva ni pouzdana". "...Izvor filozofiranja doduše leži u divljenju, u dvojbi, u iskustvu graničnih situacija, ali naposljedku, sve to uključu-

jući u sebe, u volji za pravom komunikacijom. Već od početka to se pokazuje u tome što sva filozofija teži priopćenju, izgovara se, želi da bude čuvena, što je njezina bit priopćivost sama, a ta je nerazdvojno vezana za istinost. Tek u komunikaciji postiže se ona svrha filozofije gdje se na posljedku temelji smisao svih svrha: POUNUTRENJE BITKA, RASVIJETLJENJE LJUBAVI, ISPUNJENJE MIRA."

Karl JASPERS iako je rođen 1883. (u Oldenburgu na obalama Sjevernog mora, apsolviravši zavičajnu humanističku gimnaziju) - u stvari je rođen i "predodređen" filozof, što se osjeća po jednostavnom i dubokom zahvatu, po "seciranju tematskih iskara" - u sfere podsvijesti isto tako znalački kao što ulazi i u zone "najvitalnijih misaonih niti". Ovo je stavljeno pod navodnike, samo radi asocijacija pojma kao izraza. No njegov se domet ne zaokružuje, on teče u objašnjenje, obrazloženje i istraživanje onoga, što je sam nazvao ONO OBUHVATNO.

Ovo je tema za sebe, koja zahtjeva posebnu obradu, ali ćemo iz tog dijela njegovih razmatranja navesti tek nekoliko značajnih citata, ako što su na pri.:

"Filozofija je započela pitanjem: što jest?" (Raznolika bića, stvari u svijetu, živog i neživog i t.d...." Ali što je pravi bitak?) "...Odgovor dostojan poštovanja je onaj Talov, tog najstarijeg filozofa: sve je voda, sve je iz vode." Tada se reda: vatra, zrak, ono neodređeno, ili materija, atom, život, pa da je pravi bitak onaj naspram kojega sve neživo predstavlja samo otpad: ili duh, za kojega su stvari pojave, njegove predstave što ih on proizvodi poput sna. Tako vidimo velik niz nazora na svijet kao materijalizam - sve je stvar i prirodomehaničko zbivanje, spiritualizam - sve je duh, hilozoizam - svemir je neka duševna živa materija, i dr." - Temeljni nalaz našeg misaonog opstanka nazivamo SUBJEKT - OBJEKT - RASCJEP. Mi smo stalno u njemu kada smo budni i svijesni... Uvijek smo u tom rascjepu upravljani na ono predmetno, bilo da je predmet realnost naše osjetilne zamjedbe, bilo pomisao idealnih predmeta kao napr. brojeva ili figura, bilo neki sadržaj fantazije ili čak imaginacija nečega nemogućeg. (Ovdje parafrazira Schopenhauera: "nema objekta bez subjekta, ni subjekta bez objekta".)

On kategorički poručuje: "...Svaki predmet, svaki

pomišljeni sadržaj, svaki objekt stoji u dvostrukom rascjepu. Ponajprije on stoji u odnosu na mene, misaoni subjekt, i drugo u odnosu na druge predmete. Kao zamišljeni sadržaj on nikada ne može biti sve, nikada cjelina bitka. Svaka pomišljenost znači ispalost iz obuhvatnog. ONO JE SVAGDA NEŠTO POSEBNO ŠTO STOJI NASRAM JA JEDNAKO KAO I NASRAM DRUGIH PREDMETA; o b u h v a t n o je dakle to što se u pomišljenosti uvijek samo nagovještava, O N O je to što se ne javlja samo nego se u njemu javlja sve drugo."

RAZUM. "Misao je, mjerena našim uobičajnim razumom u odnosu na stvari, neprirodna. Naš se razum, upravljen na ono praktično u svijetu, kostriješi."

I nadalje: "Kao razum mi stojimo nasprem shvatljivih stvari i imamo o njima, ukoliko to uspije, nužnu općenovažnu spoznaju, o svakom odredjenom predmetu napose.- Kao opstojeće živo biće u našem okolnom svijetu mi smo pogodjeni time što se osjetilno zorno iskušava i u doživljavanju biva zbiljsko kao ono sadašnje što se ne rastvara u neko općenito znanje.-Kao egzistencija mi se odnosimo prema Bogu - transcendenciji- i to pomoću govora stvari koji pretvara u šifre ili simbole. Niti naš razum niti naša vitalna osjetilnost shvaća ozbiljnost toga bitka- šifre. BOŽJA PREDMETNOST JEST ZBILJNOST samo za nas kao egzistenciju i leži u potpuno drugoj dimenziji nego e m p i r i j s k i realni, prisno zamislivi, osjetilno aficirajući predmeti... Mora dostajati da se kaže da se o b u h v a t n o , zamišljeno kao sam b i t a k , naziva transcendencija (BOG) i svijet, kao to što jesmo sami:opstanak, svijet uopće, duh i egzistencija."

MISTIKA. "Ako smo našom temeljnom filozofskom operacijom razriješili okove koji nas vežu za objekte kao na tobožnji bitak sam, onda razumijemo smisao mistike. Tisućljećima su filozofi u Kini, Indiji i na Zapadu nešto izgovarali što je svagdje i za sva vremena jednako, iako u načinu priopćenja raznovrsno: čovjek je u stanju da preskoči subjekt-objekt-rascjep i dospije do potpunog sjedinjenja subjekta i objekta, praćeno izčezavanjem cijele predmetnosti i gašenjem JA. Tu se stvora pravi bitak i ostavlja

BITAK (Pravi) pri budjenju svijest najdubljeg, neiscrpnog

značenja. Onome pak koji je tu svijest iskusio ono je sjedinjavanje pravo budjenje,

BUDJENJE (pravo) a budjenje do svijesti u SUBJEKT -OBJEKT-RASCJEPU, naprotiv, SAN.

SAN (o snu). Komentirajući drijemež, san i sl.--Jaspers citira PLOTINA, kao najvećeg mističkog filozofa Zapada:

"Često kad se iz drijemeža tijela probudim do sama sebe, gledam neku čudesnu ljepotu: tada najčvršće vjerujem u svoju pripadnost jednom boljem i višem svijetu, snažno djeluje u meni najdivniji život i postajem jedno s božanstvom."

Da, bio je to Plotin.- A naš autor nastavlja: "Mistik ponire u obuhvatno. Što biva iskazljivo stupa u SCR (subjekt-objekt-rascjep) i makr u beskraj dopiruće razjašnjavanje u svijesti nikad ne punoću onoga iskona.

Govoriti pak možemo samo o tome što poprima predmetni lik. Drugo se ne može priopćiti. Ali to da ono stoji u pozadini onih filozofskih misli što ih nazivamo spekulativnima, tvori njihov sadržaj i značenje."

METAfizika.

Velikim naukama o bitku i metafizici kroz milenije o (vatri, materiji, o duhu, svjetskom procesu i t.d.(koji nisu naziv "šifarskog pisma bitka".

Kretajući se kroz pojave svijeta bitak ne podliježe stješnjavanju niti je u obzoru uvijek ograničenog svijeta kao cjelokupnosti pojava, "nego jedino u obuhvatnom koje je izvan svih predmeta i obzora, iznad-spomenutog SCR"-a.

"Ako smo filozofskom temeljnom operacijom uočili obuhvatno, tada su sve u početku nabrojene metafizike, sve one tobožnje spoznaje bitka promašile čim su neko, kako god veliko i bitno biće u svijetu htjele držati za sam bitak. NO ONE SU NAMA JEDINI MOGUĆI JEZIK AKO PRODIREMO IZNAD SVEGA BIĆA U PREDMETIMA, POMISLIMA, SVJETSKIM OBZORIMA, IZNAD SVIH POJAVA- KAKO BISMO UOČILI SAM B I T A K ."

"Jer taj cilj ne ćemo postići pošto svijet napustimo, recimo u nekomunikabilnoj mistici. Samo u razgovjetnom, predmetnom znanju naša svijest može ostati jasna.... U mišljenju izvan -toga uvijek u istih mah ostajemo u tome. Pošto nam pojava biva prozirnom, ostajemo uz nju prikovani. KROZ META-

FIZIKU ČUJEMO ONO OBUHVATNO TRANSCENDENCIJE. Tu metafiziku mi razumijemo kao PISMO ŠIFARA."

Ovdje pri kraju Jaspersovih obrazlaganja nailazimo na grupu sažetih osnovnih ljudskih pitanja: RAZUM- EGZISTENCIJA- SMISAO- SIMBOLI. Evo tog mjesta: "Ne promašujemo njegov smisao ako zapadnemo u neobavezni estetički užitak tih misli. Jer njihov nam se smisao pokazuje samo ako čujemo zbiljnost u šifri. A mi čujemo samo iz zbiljnosti naše egzistencije, ne iz pukoga razuma, koji ovdje, naprotiv, nigdje ne pomišlja da vidi neki smisao.-"

Na ovom mjestu kad Jaspers spominje i govori o SIMBOLIMA u filozofiji, gotovo savršeno može ga se upoznati kao psihoanalitičara, bez obzira na "ADLEROV INSTITUT U ZÜRICHU! Pa ukoliko postoji psihologija estetike, kao i psihološka literatura, tako postoji i psihoanaliza unutar i iznad filozofije... Ono što je arheologija lirike ili poetska psihologija u slikarstvu - to je u isto vrijeme i filozofija u psihologiji...! Ali, dajmo riječ našem gostu: "Ali šifru (simbol) ponajprije ne smijemo držati tek za tjelesnu realnost poput stvari, koje shvaćamo, s kojima rukujemo i koje trošimo. Objekt kao takav smatrati pravim bitkom, TO JE BIT SVAKE DOGMATIKE, a SIMBOLE KAO MATERIJALNU TJELESNOST DRŽATI REALNIMA -to je poglavito bit praznovjerja. JER PRAZNOVJERJE je PRIKOVANOST ZA OBJEKT, VJERA JE UTEMELJIVANJE U OBUHVATNOM."

SVIJEŠT O SKRHANOSTI FILOZOFSKOG MIŠLJENJA.

To je Jaspers posljednji metodološki posljedak uvjerenja u obuhvatno. Započeti od predmeta, što prema svojoj biti nije predmet! ... Potrebna je ovdje stalna ograda da se osujeti predmetni sadržaj, kako bi se postiglo ono pounutrivanje obuhvatnoga, koji nije rezultat nekog istraživanja kao sadržaj... i.t.d. Dolazak do uzdizanja čovjeka u obuhvatno, ono u svijesti dolazi do djelovanja razlog našeg opstanka u samom bitku (naš život, čin.) Ono nam u općoj filozofskoj misli ostavlja otvoreni bok ozbiljenje u našoj suvremenosti. "Da bi bitak bio za nas, valja ispuniti uvjet za bitak u rascjepu subjekta i objekta pomoću iskustva postane izvjestan i za DUŠU. Odatle u nama nagon za jasnoćom."...

MISAO I EPILOG PO AUTORU JASPERSU.

Misao nas izdvaja iz svakog bića. Ona nas prisiljava na obrat iz svake slijepe ulice ukrućivanja. To je misao koja nas tako- reći OKREĆE. GUBITAK APSOLUTNOSTI stvari i predmetne spoznaje teorije onome koji je u njima posjedovao svoju podršku, znači NIHILIZAM. Za sve što pomoću govora i predmetnosti zadobiva svoju određenoost i time konačnost, gubi se isključivo zahtjev da bude OZBILJNOST I ISTINA; naše filozofsko mišljenje ide kroz taj nihilizam, koji je naprotiv, oslobadjanje za pravi bitak. Preporodom našeg bića u filozofiranju izrasta svagda ograničeni smisao i vrijednost svih konačnih stvari, pomoću njih biva izvjesna nezapbilaznost putova preko njih, ali se u istih mah tek stiže temelj odakle je moguće slobodno ophodjenje s tim stvarima. Pad iz krutosti, koje su ipak bile varljive- biva mogućnost LEBDENJA- što se činilo kao bezdan- BIVA PROSTOR SLOBODE - prividno Ništa pretvara se u ono odakle nam se obraća pravi B I T A K." -Eto, to je Jaspers.

oooooooooooooooooooooooooooo

Kratke visti:

Kako TASS javlja uspjelo je četerdesetljetnomu umjetniku Paruir Aršakunij-u iz Tiflisa portretirati armenskog komponista Alexandra Spiarova na jednom človičjem vlasu. Slika može se gledati samo pomoću mikroskopa.

Amerikanski futurologa Herman Kahn smatra Istočnu Njemačku i Istočnu Europu kao najpogibeljniji dio svijeta za mir. Peljač Hudson - Instituta u New Yorku kazao je dalje da si ne može lako predstaviti atomarnu konfrontaciju. Za moguće drži konfrontaciju između NR Kine i Japana, no u ovom slučaju ne očekuje i borbu velesila.

oooooooooooooooooooooooooooo

... nova knjiga +++++nova knjiga +++++nova knjiga+++++++nova kniga++++

Željino Vas upozoriti na vrlo zanimljivu knjigu našeg suradnika Prof. Ante Parčine, Split:

Prof. Ante Parčina: "Iz Svjetla i Mraka", proza.

Knjiga pisana je u za nas dobro razumljivom jeziku i sadrži veoma zanimljive short storije pune esprita i humora. Ona je zgodna i točna crtica čovjeka i svijeta.

Knjiga može se nabaviti na autorovu adresu:

Prof. Ante Parčina - 58000 Split

Bulićeva 5. Jugoslavija

Cijena knjizi: 10 N.D.

++++ nova knjiga ++++nova knjiga +++++nova knjiga +++++ nova knjiga +++++

Ja i Jarac Papadin

Iz "Iz Svjetla i Mraka"

Ante Parcina

Cesto sam ga vidao podalje od mjestanca na brdu. Brada kao u antickog filozofa, duga posijedjela, rekao bih, od mudrosti, od gorka prodiranja i preziranja svega sto je on po svojem strogom sudu nalazio naopakim. Oci bistre, plave i pronicane. Cas smrknut i nedokuciv, cas ozaloscen i potisten, izazivao je samilost. Da, takav je bio Jarac Papadin.

Ja sam ga rado nazivao "papa" - taticom, a tom imenu sam pridodao i "din" stoga sto bi se on kad bih prosao pored njega svrnuo i zazvoncao, pa mu je to zvučno ime i pristajalo.

Jednog proljetnog dana odoh na negdje sjednem i citajuci uzivam u prorodi negdje gdje bih se u tom savrsenom miru udobno pridruzio Daudetu s njegovom divnom knjigom u ruci - "Pismima iz mog mlina". Sklonih se u jedan ugodan kutak zaokruzen i obrubljen dracom, busom i kamenjem u sjeni pod tresnjom. Proljetno sunce, bljestavi tanjur na njeznoplavicastoj svili neba sjaji i ljupko zagrijava milujuci zemlju do travcice u usjecenoj brazdi na kamenu. Rastvorim knjigu, bas na onu stranu gdje Daudet ispreplece pricu o provansalskoj kozi kad zacuh - din-din-din! Trgnem se, okrenem se i ugledam svoga Papadina kako me pronicavo promatra i osjetih kao da mi hoce reci: "Pusti toga skribenta od onog sto on veli da znade, ja znam mnogo vise!" Poslusao sam i spontano položio knjigu do sebe na travu.

- Eto - rekoh - zaklopio sam knjigu.

- Bravo, tako da. Imam da vam nesto kazem.

- Da cujem, znam da su vase misli mudre i korisne.

- Naravno. Jar ne vidite bradu kako mi je posijedjela - od mudrosti? Ja se time dicim.

- Ne zamjeravam vasoj bradi. I Daudet je s uzitkom nosio lijepu, zasiljenu bradu, sto znaci....

- Kako vidim, vi ste zaljubljeni u Daudeta. Svaka mu cast, on je volio kunice, zeceve i koze, ili, kako vi kazete, nas jarce, ali ipak nije znao da kaze sto svaki od nas jaraca misli.

- Pa dobro, sto vi mislite i znate, gospodine Papadine, izvolite reci. Zanima me!

- Mi jarci obicno kazemo sve otvoreno i iskreno u brk. I jucer sam vas htio nesto pitati, zazvoncao sam, ali vi ste se samo osvrnuli i zurno prosljedili dalje.

- Jest, pozurio sam na sjednicu otvorenja skole.

- Dakle, spadate medu prosvjetitelje?

- Da, nastavnik sam, htio bih da posvijetlim onima u mraku.

Papadin kao da se osmjehnu, pogleda u nebo na bljesteci tanjur sto kao iz bajke visi visoko nad zemljom, zatim se upilji u me.

- To sto se ucevan upravo mi je milo. Kad volite prirodu, vjerujem da volite i mene.

- Dakako, gospodine Papadine, postujem vas. Htio bih da pogledam u vasu psihu, u vasu duhovnu fizionomiju.

- Vidim, vi proucavate covjeka, onda pribiljezite i ovo sto cu vam ispricati. Moglo bi stici i u novine, mozda i tiskano u citanci, da vasi ucenici citaju.

- Moze i to biti.

- Hajde, da! Vi ste, kako vidim, pametna glava, ja obican jarac, pa bih rado od vas cuo sta je donijela, sta je stvorila civilizacija?

- Nista dragi Papadine, nista ... Covjek ide natraske. Gledajte ovaj pokolj ljudi, unistenje gradova i sela. Tehnika se toliko iznevjerila svome pravom zadatku da je postala cilj i sredstvo covjecje propasti. Pomislite samo na ovaj posljednji rat. Grozim se, Papadine, i srce mi se steze!

- A i ne moze biti drukcije. I ja sam gledajuci one strahote privezan ovdje uz stablo uzdrhtao i u cudu razmisljao do cega je covjek dosao da leti zrakom kao strijeka i da

nosi i sije smrt. Eto dokle ste stigli sa svojom civilizacijom! - rece i skrenuvsi pogled na lastavice i druge ptice sto su uzlijetale kao treptave letece strijele plavicastim nebom, ponovo upilji svoje zamisljene i zagonetne oci u me i nastavi:

- Oprostite sto vas zapitkujem, ali vi ste pametan i ucen a ja obicna budala. Eto, odgajate mladez, ali cemu i sto ce im zivot dati i sto oni zivotu?!

- I ja se pitam, dragi Papadine. Ne znam, ne znam ni sam, takav je eto zivot, zagonetan. Svugdje je tako u svijetu i uvijek je bilo.

- Istinu kazete. Jest, siloviti ste, kocoperite se, nitko vam nije ravan! Ali sto da se zamaramo time?... I mene to tisti i boli. Nego, molim vas, razmislite, pa mi odgovorite, zasto nas koji ne spadamo u red takve vase civilizacijeljudi potcjenuju? Ja kao jarac iskreno cu vam i posteno na to odgovoriti, sto cu ustvrditi da vi niste ni u cemu bolji od nas, dapace, ima nesto ... Sto da vam kazem, oprostite mi.

Osmijehnem se na to i uzeh granicu sibajuci kao djecacic po travici, a on se odjednom ukipi kao neki kip u parku.

- Ne, ne, samo vi kazite. Ne mora vas smetati moja granica.

- Eto, neki dan - zapoce nekako otezujuci Papadin - eto vase nacelnikovice amo u prirodu. Izabrala mjestance, slobodno se opruzila, otkopcala sve sa sebe, razgolicila prsi, valjda da ih sunca. Zabezeknuo sam se videci onu bjelinu njenih grudi, necuda vam zatajim, da mi je cak i brada zadrhtala. Divota, u boga divota, pomislili. Kakve li su to grudi! Da ih u tri carstva trazis! Bjelasaju se i prelijevaju podrhtavajuci kao u nimfe kad joj se satir prikrada! Oblila je suncana svjetlost kao nekim aureolom bozanstva... Sigurno bi htjela da zagaravi kao djevojke u Tahitiju, kojima se zanosio nesretni Gauguin! Razgolicila se cak i do pojasa - i jos i dalje... Beni je bilo uza sve divljenje pomalo i neprijatno, jer da je slucajno tkogod naisao, sta onda? Usutjeh i gledajuci skamenih se. Istina, i ja uzivam u neobicnoj idili. Tu i tamo bus, drac, krs, brazde i pokoja maslina.

Vidis pokoju smokvu, divlju ruzu i tresnju, ali u tom prirodnom bujanju pod ovim nebom, ona sva razdragana i blazena sto joj sunce ljubi svu inace skrivenu nagu ljepotu, uzivamo u ljubavi., to nam je priroda dala... Volimo ljepotu, uzivamo u toj ljepoti, mi nismo za vase ratne sukobe i gorcinu zatrovana zivota!...

- Znam, poznato mi je - rekoh - i da ste u raj u pred bozjim licem, bilibiste za ljepotu ljubavne strasti. Ne znam tko bi vam odolio, takvi ste!

- Jest, ali zato dok uzivamo, mi i prosudujemo i razmisljamo. Gdje sam ono stao? - zamisli se Papadin, pa nastavi: - Doslo je vrijeme kada se ona Venera spremala da ode, prekrla prsi, odjenula se i zakopcala se sasvim. Podigla se, opruzila ruke duboko udahnuvsi cisti proljetni zrak. Gledam. Zao mi je sto odlazi, pa rekoh u sebi: "Dodite, dodite, gospodo nacelnikovice, dodite cesce na suncanje, bit ce mi veoma mило. Vidite kako su dani lijepi, nemozete ih ljepsih pozeljati. Krasota: ptice pjevaju i uzlijecu, mirise zrak i zemlja, a sunce s visina blagoslivlje! Sklad. U prirodi, gospodo, vlada mir i harmonija. Nisam dobro ni zavrrio taj svoj hvalospjev prirodi i ljepoti njena tijela, kada ona ode do tresnje, prihvati granu i stade je svijati i lomiti ! Meni srce da pukne. Pri tome kao da se i u licu izmijenila. Neka srdzba joj u ocima. Ushodala se zatim gore i dolje, stisce sake, pa opet zastane i kida, lomi, trga, sad divlju ruzu, sad granu masline. Grize kao od jeda usne i nekud pogledava kao da trazi i nekoga ceka. Nesto se cudno u njoj zbiva.

- Dobro, mislim u sebi, ali cemu i zasto lomite i trgate grane i grancice? Sto vam je drvece na zao ucinilo: neduzna tresnja, divlja ruza i suha maslina? Gospodo, oprostite, gdje vam je ta kultura kojom se razmecete? Srce me boli gledajuci tu bezdusnost, zaboga, kakvi ste vi ljudi?! Zbilja je cudno , i nije to prvi put sto gledam kako skoro svaki od vas u prolazu zastane, svijaja i lomi grane, kida lisce, nozicem dube po kori mirna i neduzna stabla. Meni je kao da lomite moje vlastite ruke ili nozicem ubadate u

zivo mjeso. Pa to je okrutna divljastina - pustite prirodu na miru!

Dok ja to u mislima prebiram - najednom odnekud ispade stasit, plecat, mlad covjek i ustremi se upravo pred nju. Stojim i promatram. Kad ga je ugledala, razrogaci oci, nakrivi usta i zapocne s paljbom i u lice mu sasu stotine pogrda. Da ste culi kakav je to jezik?! Kakvi li izrazi iz tih lijepih kulturnih usta?! Kakve li prostote, kad sam se i ja sam kao jarac sav nakostrijesio! Bilo mi je jasno, pa on je njezin ljubavnik, ali je ovoga puta nesto zakasnio! Vidao sam i njenog muza, gospodina nacelnika, s njome i s djetetom za nedeljne setnje, a i onda kada su puteljkom odlazili u doje selo. Bijesna je sto je ljubavnika tako dugo cekala. Da vam pravo kazem, zacas je iscezla iz moje maste sva ona njena ljepota. Smrklo mi se. Kakva ljepota! Davo je to pakleni!

-Pa, dobro, sto je onda bilo?

- Pitate sto je bilo. Drzim da vi to lako mozete pogoditi. Zar ta kulturna i civilizirana gospoda postuju porodicu, odgajaju djecu?! I zar vi drzite do toga braka? Kako vam rekoh nacelnikovicica ima muza i divno dite, ali , eto , njoj se prohtio mladi ljubavnik.

-Ljubavnik?

- Da, pa vidite, ocekivala ga je. Ljubavnik se tada, dakako izvinjavao i kusao da je smiri. Ito nije morao dugo da ceka. Brzo se udovoljila. A on je bio jos brzi. Obujnio ju je oko pasa i skoro udavio grleci i ljubeci do nesvijesti. I tada vidjeh kako se izgubise malo podalje u veci gustis. Tamo se sigurno razgolicila kao i ono malocas. Dakle, shvacate, jasno je da je gospon nacelnik veliki rogonja. Eto , vidite kakvi ste. Mozete zamisliti koliko je muzeva koji vjeruju da im je zena vjerna i odana, a ona zmijski otrov preljubnice. E, moj prosvjetitelju, rogonje su danas velika odlika.... a rogovi su im veci i jaci nego ovi nasi koje namje priroda podarila. Gadi mi se kad pomislim sto je sve niklo iz vaseg ljudskog roda. Parite se, parite se i parite, kao da vam je to najvisi zadat- tak zivota!...

Kao u cudu promatram Papadina i osmjehnuh se.

— A vi se na to podsmjehujete! Zalosno je to, moj dragi gospodine. Gori ste vi od zivine, gori! Da mozete, i u staji biste skupa s nama i na dubristu. Sjijete sjeme lijevo i djesno, bezbrizno radate djecu, a zalite se na zivot, dok vi sama stvarate sebi tragedije, komedije i tragikomedije. Rusite sto je opceljudski vrijedno, kvarite harmoniju braka i svetost obiteljske srce. Uostalom, jasno je vama svima da vas ljudski narod i nije bas tako savrsen, a usudujete se da nas potcjenujete. Nista vam nije sveto, ni ovo sunce koje nas grije, ni ni velika priroda koja nas je obiljem obdarila. Sve to obilje njeno nije vam sveto: vocka vam nije sveta, ni vino postivano. U davna vremena su ljudi castili i postivali boga Dioniza. Divne su bile dionizijske svetkovine, pjevalo se, igralo se, glave se kitile lozovim liscem. Cesto promatram lozu i vinograd i divim se punackom grozdu nabreklom od socnoga bozjeg dara... ali vi, na zalost, niste ga dostojni u svojoj gramzljivosti, pa ste i taj dar prirode otrovali... i dajete nam ga u laznim etiketama, kao sto ste i vi sami gola laz.... lazna etiketa - - moj dragi prijatelju!

+++++

1971...1971....1971....1971.....1971....1971....1971....197
1971....1971 NOVI GLAS izlazit ce jos dva puta.....